



OSNUTEK ZAKONA O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O KNJIŽNIČARSTVU

I. UVOD

1. Ocena stanja in razlogi za sprejem zakona

Zakon o knjižničarstvu je Državni zbor Republike Slovenije sprejel jeseni leta 2001 (Uradni list RS, št. 87/01). Od uveljavitve veljavnega Zakona o knjižničarstvu dalje so se pri njegovem izvajanju pokazale nekatere pomanjkljivosti, ki so posledica tako razvojnih sprememb na področju knjižnične dejavnosti kot tudi potrebe po poenostavitvi določenih postopkov in uskladitvi zakonskih določil z drugimi relevantnimi zakonskimi predpisi. Ena od temeljnih pomanjkljivosti obstoječega zakona je, da ne določa jasno pogojev za vstop v stroko oziroma pogojev, ki jih morajo izpolnjevati zaposleni, da bi lahko opravljali strokovna knjižničarska dela, kar ovira sprejem podzakonskega akta, tj. pravilnika o bibliotekarskem izpitu. Ravno tako določba o pogojih, ki jih mora izpolnjevati kandidat za direktorja splošne knjižnice, ni skladna z določbami področnih predpisov. Zakonske določbe tudi ne urejajo ustrezno oblik povezovanja v stroki, strokovnih rešitev pri izvajanju javne službe na področju delovanja enotnega bibliografskega sistema in njegovih servisov ter organa upravljanja knjižničnega informacijskega servisa. S ciljem odpravljanja administrativnih ovir pri delovanju nacionalne knjižnice in knjižničnega informacijskega servisa se kaže tudi potreba po poenostavitvi postopkov pri potrjevanju letnih programov dela in finančnih načrtov nacionalne knjižnice in knjižničnega informacijskega servisa. Ravno tako se je pokazala potreba po spremembi sestave Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost in s tem zagotovitvi večje učinkovitosti njegovega delovanja. S tem predlogom se zato vpeljujejo manjše spremembe in dopolnila za odpravo omenjenih pomanjkljivosti. Med razlogi za pripravo sprememb in dopolnitev pa je tudi potreba po uskladitvi glob z Zakonom o uvedbi eura (Uradni list RS št. 114/06) ter dopolnitev določbe o zbiranju osebnih podatkov in roku njihove hrambe v skladu z Zakonom o varovanju osebnih podatkov (Uradni list RS št. 94/2007-UPB1). Predlog hkrati vnaša nekatere redakcijske in tehnične popravke.

Veljavni Zakon o knjižničarstvu v členu 9. določa le možnost povezovanja knjižnic (zveze knjižnic), kar pomeni, da povezovanje v stroki omejuje le na ozek krog knjižnic, tj. knjižnic – samostojnih pravnih oseb. Ker večina knjižnic deluje v sestavu ali kot organizacijske enote pravnih oseb, takšna določba zagotavlja le možnost povezovanja splošnih knjižnic, nacionalne knjižnice in Centralne tehniške knjižnice Univerze v Ljubljani, ki so samostojne pravne osebe. Poleg tega se pravni subjekti v prvi vrsti povezujejo zaradi zastopanja njihovih poslovnih interesov in ne interesov stroke kot takšne in v stroki zaposlenih posameznikov. Zato je nujno zakonsko uvesti tudi možnost povezovanja v strokovna društva in njihova združenja, ki v prvi vrsti temelji na združevanju posameznikov, in katerega osnovni namen je zastopanje interesov zaposlenih v knjižnični dejavnosti nasploh ter njihovo delovanje za podporo razvoju knjižničarstva. Za okrepitev delovanja nevladnih organizacij na področju kulture se zavzema tudi aktualni nacionalni program za kulturo, ki med ukrepi za zagotavljanje večje dostopnosti specializiranih storitev knjižnične javne službe in njihove večje kakovosti, navaja tudi uveljavitev možnosti povezovanja knjižničnih delavcev v področnem zakonu.

Javni interes na področju knjižnične dejavnosti se kaže v nalogah in poslanstvih knjižnic. Knjižnice v skladu s strokovnimi načeli organizirajo zbirke knjižničnega gradiva in virov informacij z namenom zagotavljati posameznikom in skupinam dostopnost in uporabo lastnega

gradiva in z njim povezanih informacij, medknjižnične izposoje ter zunanjih dostopnih informacijskih virov. Javni interes za knjižnično zbirko se kaže v skupno dogovorjenem poslanstvu, ki ga knjižnice uresničujejo, ko publikaciji opredelijo pomen, jo prepoznajo kot primerno za potencialne potrebe svojega okolja in jo kot knjižnično gradivo uvrstijo v zbirko, kjer je gradivo organizirano z določenim pomenom za uporabnika. Veljavni zakon sicer prinaša nekatere določbe o upravljanju knjižničnih zbirk (12. člen - izločanje knjižničnega gradiva; 14. člen - donacije knjižničnega gradiva), ki je sicer avtonomna naloga knjižnic, izvajana skladno z merili knjižnične stroke, ne opredeljuje pa strateškega načrtovanja tega, za delovanje in izvajanje poslanstva knjižnic pomembnega segmenta poslovanja, zato je treba s predlagano spremembo uzakoniti obvezno strategijo nabavne politike knjižničnega gradiva. Sprememba bo v kompleksen, strokovno zahteven in odgovoren proces, ki ga izvajajo izkušeni strokovnih delavcev knjižnice, prinesla tudi še tesnejše sodelovanje uporabnikov. S strateškim načrtovanjem in sistematičnim spremljanjem izvajanja nabavne politike knjižničnega gradiva se lahko ugotovi, v kolikšni meri dejavnost dosega zastavljene cilje ter kakšne so pomanjkljivosti pri izgradnji knjižničnih zbirk, kar bo pripomoglo k hitrejšemu in bolj načrtnemu uvajanju ustreznih sprememb nabavne politike knjižničnega gradiva.

Na področju zbiranja in uporabe osebnih podatkov uporabnikov knjižnic Zakon o knjižničarstvu v 15. členu ne opredeljuje dovolj jasno namena zbiranja osebnih podatkov in posledično dejanskega roka njihove hrambe. Med podatki, ki jih lahko knjižnice zbirajo, določa kot podatek za obveščanje uporabnikov le stalni ali začasni naslov njihovega bivanja, kar onemogoča uporabo hitrejših in sodobnejših komunikacijskih poti kot sta telefon in elektronska pošta.

Sprememba 17. člena Zakona o knjižničarstvu o imenovanju in razrešitvi direktorja oziroma direktorice splošne knjižnice je potrebna zaradi uskladitve pogojev z določbami drugega odstavka 36. člena in drugega odstavka 33. člena Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK). Sprememba je potrebna, ker je pri kandidatih za vodenje zavoda nujno poznavanje področja dela javnega zavoda, saj velika večina direktorjev splošnih knjižnic vodi strokovno in poslovno delo zavoda. Za učinkovito vodenje zavoda morajo biti izkazane tudi organizacijske in vodstvene sposobnosti. Predvideti pa je potrebno tudi pogoje za direktorja, kadar ima zavod v skladu z drugim odstavkom 33. člena ZUJIK pomočnika direktorja za vodenje strokovnega dela zavoda.

Zakon o knjižničarstvu je v 39. členu uzakonil državni bibliotekarski izpit kot licenčni izpit, ki je po vzoru drugih profesij vstopni pogoj za zaposlene, ki opravljajo strokovno knjižničarsko delo. Opravljen bibliotekarski izpit je tudi pogoj za nadaljnje napredovanje zaposlenih v višje bibliotekarske strokovne nazive. Podrobnejše določbe o bibliotekarskem izpitu naj bi določil pravilnik o bibliotekarskem izpitu, ki naj bi zagotovil enotnost pogojev glede usposobljenosti strokovnih delavcev v različnih vrstah knjižnic ter omogočil opravljanje strokovnega knjižničarskega dela v kateri koli vrsti knjižnice, ki knjižnično dejavnost opravlja kot javno službo. Podrobnejše pogoje o stopnji in vrsti izobrazbe naj bi predpisal pristojni minister za različne vrste knjižnic. Ker vrsta in stopnja izobrazbe strokovnih knjižničarskih delavcev nista bili urejeni na ravni zakona, je to predstavljalo oviro za sprejem pravilnika o bibliotekarskem izpitu in se slednji še vedno izvaja na osnovi predpisa iz leta 1980. Z zakonsko določitvijo stopnje in vrste izobrazbe strokovnih knjižničarskih delavcev se na eni strani omogoči sprejem pravilnika o bibliotekarskem izpitu ter na drugi strani določi pogoje za vstop v stroko, primerljive z drugimi evropskimi državami in v skladu z razvojem na področju knjižničarstva.

Leta 2001 je bil institut licence oz. dovoljenja za vzajemno katalogizacijo opredeljen z Zakonom o knjižničarstvu, ki je v 42. členu določil, da vsebino, pogoje in način izdaje licence določi s pravilnikom minister, pristojen za znanost, v soglasju z ministrom, pristojnim za kulturo. Čeprav tega druge države praviloma ne urejajo z zakonom in podzakonskim aktom, ampak je to v pristojnosti bibliografskih servisov in nacionalnih knjižnic, se je z zakonsko podlago institutu

licence zagotovila ustrezna raven pomembnosti v sistemu zagotavljanja kakovosti vzajemnega kataloga slovenskih knjižnic. Licenca za vzajemno katalogizacijo namreč pomeni usposobljenost strokovnega delavca knjižnice za sodelovanje v procesu vzajemne katalogizacije in kreiranje bibliografskih zapisov za vzajemno bazo podatkov COBIB v sistemu COBISS. Navedena usposobljenost, ki je pogoj za ustrezno kakovost bibliografskih zapisov v sistemu, pa ne more biti trajna in je odvisna od permanentnega izobraževanja ter praktičnih izkušenj katalogizatorja. Veljavnost licence se je ugotavljala skladno z določili Pravilnika o izdaji dovoljenja za vzajemno katalogizacijo (2004, 2008). Na pobudo nekaterih imetnikov licenc je Ustavno sodišče januarja 2011 razveljavilo določbe pravilnika, ki zadevajo prenehanje veljavnosti licenc, ker je presodilo, da niso v skladu z Zakonom o knjižničarstvu. Posledica tega je, da knjižnični informacijski servis nima več mehanizma, s katerim bi lahko imetnikom licenc z neustrezno usposobljenostjo za vzajemno katalogizacijo (tudi takšnim, ki le redko kreirajo kakšen zapis ali pa so to počeli nekoč) odvzel pooblastila za kreiranje bibliografskih zapisov. S tem je na eni strani postalo zahtevno delo katalogizatorja strokovno razvrednoteno, na drugi strani pa niso več obstajali mehanizmi za preverjanje in zagotavljanje kakovosti vzajemne baze bibliografskih podatkov. V letu 2012 se je pričel prehod knjižnic na novo platformo orodja za katalogizacijo (COBISS3/Katalogizacijo), ki ob spremembi tehnološke platforme prinaša tudi bistveno spremembo koncepta vzajemne katalogizacije in novo kategorizacijo dovoljenj za vzajemno katalogizacijo z obveznim preizkusom znanja. Knjižnični informacijski servis (IZUM) in nacionalna knjižnica (NUK) sta zato pripravila nova pravila za ugotavljanje usposobljenosti za vzajemno katalogizacijo v sistemu COBISS.SI, h katerim je podal pozitivno mnenje Nacionalni svet za knjižnično dejavnost na seji dne 18. 6. 2012. Glede na navedeno je smiselno in nujno takoj odpraviti še neustrezna zakonska določila, ki zadevajo ugotavljanje usposobljenosti za vzajemno katalogizacijo, in to prepustiti pravilom in standardom stroke.

Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo je razveljavil 34. člen Zakona o knjižničarstvu, s katerim je bila določena sestava organa upravljanja nacionalne knjižnice. Slednje sedaj urejata Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo in podrobneje Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Narodna in univerzitetna knjižnica. V primeru knjižničnega informacijskega servisa, ki je javni infrastrukturni zavod po Zakonu o raziskovalni in razvojni dejavnosti (Uradni list RS, št. 22/06 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 112/07, 9/2011 in 57/2012-ZPOP-1A), sestavo njegovega organa upravljanja različno določata 46. člen Zakona o knjižničarstvu in 33. člen Zakona o raziskovalni in razvojni dejavnosti. Ker slednji ni razveljavil 46. člena Zakona o knjižničarstvu, je kolizijo smiselno odpraviti s spremembo besedila navedenega člena.

Nacionalni svet za knjižnično dejavnost je Zakon o knjižničarstvu v 48. členu določil kot strokovno-posvetovalni organ Vlade RS, ki sprejema področna strokovna priporočila, daje predhodno mnenje k predpisom s področja knjižnične dejavnosti, obravnava strokovne osnove za razvoj knjižnične dejavnosti in nacionalnega vzajemnega bibliografskega sistema ter spremlja delovanje tega sistema in usklajuje njegov razvoj. Daje tudi mnenje k predlogu razvojnih načrtov in letnega programa dela ter finančnega načrta nacionalne knjižnice in knjižničnega informacijskega servisa ter obravnava njuni letni poročili o delu. Svet je začel delovati v letu 2002 in trenutno deluje v drugem mandatu. Glede na določilo 49. člena Zakona o knjižničarstvu o sestavi Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost ima slednji 13 članov, v primeru ustanovitve nove ali novih javnih univerz bi se število članov še povečalo. Zaradi zagotovitve večje operativnosti delovanja organa se je pokazala potreba po zmanjšanju števila članov, zaradi potrebe po enakomerni strokovni pokritosti področij delovanja knjižnic in knjižničnega sistema pa tudi potreba po drugačni opredelitvi predlagateljev kandidatov za člane sveta.

Zakon o knjižničarstvu v 52. členu med drugim določa, da nacionalna knjižnica in knjižnični informacijski servis pridobita javna sredstva od ustanovitelja s pogodbo na osnovi njunih programov dela in finančnih načrtov, h katerim da soglasje Vlada RS. To v praksi pomeni, da se letni program s finančnim načrtom, ki ga sprejme organ upravljanja, posreduje še v medresorsko usklajevanje in zatem v soglasje Vladi RS, kar največkrat traja več mesecev. Z namenom odprave te administrativne ovire je Vlada RS s sklepom št. 47603-15/2010/6 z dne 14. 10. 2010 naložila ministrstvu in vladnim službam, da "pristopijo k spremembam ustreznih področnih predpisov ali aktov, ki določajo postopek sprejemanja finančnih načrtov posrednih uporabnikov, ki sodijo v njihovo pristojnost, na način, da opredelijo roke za sprejem finančnih načrtov ter določijo, da soglasja k finančnemu načrtu posrednega uporabnika izda pristojna ministrica oziroma minister in ne Vlada Republike Slovenije". V konkretnem primeru sklenitev pogodbe s pristojnim ministrstvom o financiranju letnega programa že samo po sebi zahteva predhodno uskladitev in soglasje k finančnemu načrtu zavoda. Za uveljavitev citiranega sklepa vlade RS je zato potrebna sprememba tretjega odstavka 52. člena Zakona o knjižničarstvu.

Zakon o knjižničarstvu v 65. členu določa denarne kazni za prekršek odgovorne osebe knjižnice, ki so določene z valuto (tolar), ki je v Sloveniji veljala do 1. januarja 2007. Zaradi uveljavitve nove valute, tj. evra, je potrebno ustrezno preoblikovanje besedila 65. člena ter v besedilo sprememb in dopolnitev vključiti tudi uskladitve, ki so potrebne zaradi Zakona o prekrških.

2. Cilji, načela in poglobitve rešitve predloga zakona

Načela in cilji predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o knjižničarstvu ne odstopajo od temeljnega zakona.

Poglobitvena rešitev predlaganih sprememb in dopolnitev Zakona o knjižničarstvu je, da se zagotovijo večja strokovnost in boljše kompetence strokovnih delavcev, ki opravljajo knjižnično javno službo, in sicer tako s spremembami glede vrste zahtevane formalne izobrazbe, s spremenjenimi določbami glede bibliotekarskega izpita in pogojev, ki jih morajo izpolnjevati direktorji splošnih knjižnic, kot tudi z odpravo administrativnih ovir pri ugotavljanju in zagotavljanju usposobljenosti strokovnih delavcev knjižnic za vzajemno katalogizacijo. Cilj spremembe je omogočiti knjižničnemu informacijskemu servisu in nacionalni knjižnici, da glede vzajemne katalogizacije uveljavita pravila stroke skladno s svojimi pooblastili po Zakonu o knjižničarstvu, z namenom zagotoviti kakovost bibliografskih zapisov in vzajemnega kataloga. Zakon tako ne spreminja zakonskih rešitev, ki so se v praksi izkazale kot ustrezne, prinaša pa rešitve, katerih namen je izboljšati knjižnično javno službo, odpraviti neskladja med Zakonom o knjižničarstvu ter Zakonom o raziskovalni in razvojni dejavnosti ter poenostaviti postopek sprejemanja letnih finančnih načrtov nacionalne knjižnice in knjižničnega informacijskega servisa. Predlagane spremembe bodo zagotovile ustrežnejše pogoje za upravljanje in delovanje knjižničnega informacijskega servisa ter za hitrejše in bolj transparentno potrjevanje finančnih načrtov nacionalne knjižnice in knjižničnega informacijskega servisa.

3. Ocena finančnih posledic predloga zakona

a) Finančne posledice za državni proračun in za druga javna finančna sredstva

Sprejem predloga zakona nima finančnih posledic za državni proračun in za druga javna finančna sredstva.

b) Navedba, da so sredstva za izvajanje zakona v državnem proračunu zagotovljena

Za izvajanje zakona ni treba zagotoviti dodatnih sredstev iz proračuna Republike Slovenije.

4. Prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih in prilagojenost ureditve pravu EU

Predlagane rešitve niso predmet urejanja v pravu Evropske unije (EU). Za področje knjižničarske zakonodaje in politik obstajajo le priporočila Sveta Evrope in krovnega združenja evropskih knjižnic EBLIDA: *Council of Europe/EBLIDA Guidelines on Library Legislation and Policy in Europe* (2000), ki jih je potrdilo tudi mednarodno združenje bibliotekarskih društev in organizacij IFLA. Priporočila vključujejo le splošne principe, ki naj jih upoštevajo zakonodajalci oziroma odgovorni za politike na področju knjižničarstva. Da bi bila učinkovita, mora knjižničarska zakonodaja upoštevati različne pogoje ter interese posameznih držav članic EU, pri tem pa naj države sledijo ideji, da predstavljajo knjižnice nujno in nenadomestljivo komponento kulturne, izobraževalne in informacijske infrastrukture vsake demokratične družbe, ter varuha njene kulturne dediščine. Umeščenost knjižnic v zakonodajo in politike držav članic pa naj bi jim zagotavljala pogoje za uresničevanje njihovega poslanstva, tj. varovanja temeljne človekove pravice – pravice do svobode izražanja in dostopa do informacij.

Na področju strokovnega povezovanja delujejo v vseh članicah EU različna knjižničarska združenja, ki predstavljajo pomemben del civilne družbe, in ki kot nevladne organizacije zastopajo interese stroke in dejavnosti ter s tem skrbijo za izvrševanje javnega interesa. Nekatera združenja povezujejo le knjižnice in sorodne organizacije (npr. Združenje evropskih znanstvenih knjižnic LIBER, Združenje čeških univerzitetnih knjižnic, Nizozemsko združenje univerzitetnih knjižnic, Kraljeve knjižnice in Knjižnice nizozemske akademije znanosti, Nizozemsko združenje splošnih knjižnic, Finsko združenje glasbenih knjižnic, Norveško združenje specialnih knjižnic, Britansko združenje zasebnih knjižnic), v vseh državah pa delujejo združenja, v katerih se kot člani povezujejo knjižničarji kot posamezniki (lahko pa so člani tudi organizacije s področja knjižničarstva). Izpostaviti velja primer Velike Britanije, kjer pristojnosti strokovnega združenja CILIP (Chartered Institute of Library and Information Professionals) presegajo siceršnje pristojnosti civilnih združenj, saj predstavlja telo, pristojno za akreditacijo univerzitetnih študijskih programov s področja bibliotekarske in informacijske znanosti ter za registracijo strokovnjakov v knjižničarstvu (priznavanje strokovnih nazivov in vodenje registra strokovnjakov).

Na področju varovanja osebnih podatkov o uporabnikih evropske knjižnice obvezujejo evropska zakonodaja o varstvu podatkov ter z njo usklajeni zakonski predpisi posameznih držav članic, v primeru slovenskih knjižnic Zakon o varovanju osebnih podatkov (ZVOP-1). Pravne podlage za obdelavo osebnih podatkov v javnem sektorju, v katerega skladno z 22. točko 6. člena ZVOP-1 sodijo tudi knjižnice, so določene v 9. členu ZVOP-1. Skladno s prvim odstavkom 9. člena ZVOP-1 se osebni podatki v javnem sektorju lahko obdelujejo, če obdelavo osebnih podatkov in osebne podatke, ki se obdelujejo, določa zakon. Z zakonom se lahko določi tudi, da se določeni osebni podatki obdelujejo le na podlagi osebne privolitve posameznika. ZKnj-1 v določbi 15. člena ureja zbiranje podatkov in določa, da imajo knjižnice za potrebe svojega dela in za zavarovanje gradiva pravico, da v skladu s predpisi o varstvu osebnih podatkov zbirajo in obdelujejo naslednje osebne podatke svojih uporabnikov: ime in priimek, datum in kraj rojstva, naslov stalnega in začasnega bivališča, izobrazba, zaposlitev ali šola. Zakon določa tudi, da se osebni podatki o uporabnikih zbršejo eno leto po izpolnitvi namena, zaradi katerega so bili zbrani. Na sestanku z informacijskim pooblaščenecem (27. 3. 2013) je le-ta opozoril, da iz določbe 15. člena ZKnj-1 ni jasno razviden namen zbiranja osebnih podatkov in posledično rok njihove hrambe. Informacijski pooblaščenec je v svojem mnenju (15.03.2011, št. 0712-1/2011/574) opozoril tudi, da lahko knjižnice pod pojmom zaposlitev ali šola zbirajo le podatke o statusu uporabnika kot so: zaposlen, nezaposlen, upokojenec, kadar so ti podatki pomembni in potrebni za urejanje razmerja med članom in knjižnico, in da glede na namen zbiranja osebnih podatkov ni primerno zbirati podatka o izobrazbi. Predlagana sprememba 15. člena zato jasneje opredeljuje namen zbiranja osebnih podatkov, namesto vrste podatka zaposlitev ali šola določa zbiranje podatka status (kategorija) člana, dodaja podatek, potreben za obveščanje članov

(elektronski naslov oziroma telefon), jasneje opredeli tudi rok, v katerem se osebni podatki izbrišejo oziroma anonimizirajo, zbiranje podatka o izobrazbi pa omogoči na osnovi osebne privolitve.

Določila o pogojih, ki jih mora izpolnjevati direktor splošne knjižnice, so v državah članicah EU vključena v različne pravne akte. V primeru, da na ravni države obstaja zakon o knjižničarstvu, le-ta običajno vključuje določbo, da mora biti direktor ustrezno strokovno usposobljen za področje dela, podrobneje pa pogoje določajo drugi akti ali dokumenti. V državah, kjer področje knjižničarstva urejajo drugi zakoni, so zahtevana znanja in sposobnosti zaposlenih v knjižnicah lahko tudi predmet uredb, odlokov ipd. O pogojih, ki jih morajo izpolnjevati kandidati, lahko sklepamo na osnovi objav prostih delovnih mest, v katerih je zahtevana najmanj visokošolska izobrazba katere koli smeri ali s področja družboslovja oziroma humanistike, v državah z močno tradicijo formalnega izobraževanja na področju bibliotekarstva se kot pogoj pojavlja končana izobrazba s področja bibliotekarske in informacijske znanosti. Na Danskem je direktor knjižnic lahko tudi strokovnjak, ki nima diplome s področja bibliotekarske in informacijske znanosti, ima pa zahtevane vodstvene izkušnje, nasprotno pa mora npr. v Franciji imeti direktor javne knjižnice končan ENSSIB, torej podiplomski študij s področja bibliotekarske in informacijske znanosti. Med pričakovanimi kompetencami kandidata za direktorja so običajno navedena tako znanja s področja dejavnosti knjižnic kot tudi s področja menedžmenta. Kandidat mora imeti večletne izkušnje z delom v knjižničarstvu (npr. 10 let), od tega mora določeno obdobje opravljati vodstvene naloge.

Sprememba 17. člena ZKnj-1, ki določa imenovanje in razrešitev direktorja oziroma direktorice splošne knjižnice, predstavlja uskladitev pogojev z določbami drugega odstavka 36. člena in drugega odstavka 33. člena Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo. Poznavanje področja dela javnega zavoda pri kandidatih za vodenje zavoda je potrebno zato, ker je direktor splošne knjižnice odgovoren za strokovno in poslovno delo zavoda. Sprememba predvideva tudi pogoje za direktorja, kadar ima zavod v skladu z drugim odstavkom 33. člena ZUJIK pomočnika direktorja za vodenje strokovnega dela zavoda. Za učinkovito vodenje zavoda morajo biti izkazane tudi organizacijske in vodstvene sposobnosti.

V predlogu sprememb 39. člena ZKnj-1, ki določa vstopne pogoje za zaposlene, ki opravljajo strokovna knjižničarska dela, predlagatelj sledi na eni strani praksi držav z visoko razvito knjižnično dejavnostjo in na drugi strani spremenjenim razmeram v okolju slovenskih knjižnic, kot so: dovolj dolga tradicija bibliotekarskega izobraževanja; različne možnosti pridobivanja formalne izobrazbe; uvrstitev poklica bibliotekar med nacionalno regulirane poklice. Pri tem se upošteva dejstvo, da imajo različne vrste knjižnic različne potrebe po kadrih, in da obstajajo tudi nekateri zakonski in podzakonski akti (npr. Zakon o sistemu plač v javnem sektorju, Pravilnik o imenovanju v strokovne nazive v knjižnični dejavnosti), ki se nanašajo na kadre v knjižnicah in jih je treba smiselno upoštevati (tj. uvrstitev zaposlenih s srednjo ali višjo izobrazbo med strokovne knjižničarske delavce).

V **anglo-ameriških državah** oziroma državah kjer se je izobraževanje knjižničarjev razvijalo pod vplivom ZDA in Velike Britanije (npr. Avstralija in Nova Zelandija), je že desetletja pogoj za opravljanje strokovnih knjižničarskih del oziroma t. i. vstopna strokovna kvalifikacija (ang. first professional qualification) končana formalna izobrazba s področja bibliotekarske in informacijske znanosti. Ker pa obstaja v knjižnicah pester nabor delovnih mest (v novejšem času se širi z delovnimi mesti za področje digitalne knjižnice, arhiviranja digitalnih dokumentov, posredovanja storitev in informacijskih virov prek mobilne tehnologije, elektronskega založništva, urejanja spletnih strani ipd.), se v knjižničarstvu zaposluje tudi vedno več strokovnih delavcev z drugih znanstvenih področij, zlasti s področja informatike in računalništva, za katere so predpisane različne oblike in vsebine usposabljanj ter preverjanja usposobljenosti. V ZDA je bila pobuda za uveljavitev formalne bibliotekarske izobrazbe na ravni magistrske stopnje kot osnove za vstop v stroko podana že leta 1923, že leta 1940 so dodiplomske študijske programe

s področja bibliotekarske in informacijske znanosti zamenjali podiplomski, leta 1946 pa je ALA (Ameriško knjižničarsko združenje) tudi formalno kot primerno strokovno izobrazbo za strokovne knjižničarske delavce (ang. professional librarian) ameriških in kanadskih knjižnic predpisala magistrski naziv s področja bibliotekarske in informacijske znanosti (Master of Library and Information Science, MLIS; Master of Library Science (MLS) ali Master of Science in Library Science (MSLS)), pridobljen po programu, akreditiranem s strani ALA. V knjižnicah so zaposleni tudi kadri brez magisterija s področja bibliotekarske in informacijske znanosti, vendar kot t. i. podporno osebje (ang. paraprofessionals), knjižničarji specialisti ali kot zaposleni s statusom pedagoškega osebja.

V **Veliki Britaniji** je bil že v 19. stoletju kot vstopni pogoj za opravljanje strokovnih knjižničarskih del predpisan kvalifikacijski (strokovni izpit), prvi izpiti so bili izvedeni leta 1898, Britansko knjižničarsko združenje, pa je bilo s Kraljevo listino iz leta 1889 pooblaščen tudi za vodenje registra strokovno usposobljenih (kvalificiranih) knjižničarjev. Z razvojem visokošolskega študija s področja bibliotekarske in informacijske znanosti v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, so bili ustvarjeni pogoji za uvedbo formalne bibliotekarske izobrazbe kot pogoja za opravljanje strokovnih knjižničarskih del. Leta 2002 se je Britansko knjižničarsko združenje združilo z Institutom informacijskih strokovnjakov (Institute of Information Scientists) in se preimenovalo v Chartered Association of Library and Information Professionals (CILIP). V knjižnicah se lahko kot strokovni knjižničarski delavci zaposlijo kandidati, ki so končali formalno izobraževanje na univerzitetni ravni, diplomanti drugih študijskih področij se v knjižnici zaposlijo kot podporno osebje (običajno kot bibliotekarski pomočniki) ter pridobijo strokovno kvalifikacijo (certifikat) na osnovi delovnih izkušenj in strokovnega izpopolnjevanja. Za vstop v stroko po poti formalnega izobraževanja lahko imajo kandidati visokošolsko izobrazbo s področja bibliotekarske in informacijske znanosti po programih, priznanih s strani CILIP ali visokošolsko diplomu z drugih področij in končan podiplomski študij s področja bibliotekarske in informacijske znanosti po programih akreditiranih s strani CILIP.

Na **Danskem** je pogoj, da lahko nekdo opravlja strokovna knjižničarska dela, zaključeno formalno izobraževanje na področju bibliotekarske in informacijske znanosti, tj. končan 3 letni dodiplomski študij s področja bibliotekarske in informacijske znanosti (B.Sc.) na Kraljevi šoli za bibliotekarsko in informacijsko znanost. Po zaključku študija lahko diplomanti izberejo pol leta dolgo izobraževanje za področje bibliotekarstva, ki daje naziv Librarian D.B., ali pa se odločijo za 2-letni podiplomski (magistrski) študij, ki daje naziv Master of library and information science (M.L.I.Sc.). Izjema so pogoji za šolske knjižničarje, ki morajo najprej izpolnjevati pogoje za učitelja (pedagoškega delavca), nato pa na Kraljevi šoli za bibliotekarstvo opravijo še dopolnilni študij s področja bibliotekarske in informacijske znanosti.

Primer države, kjer pogoji za vstop v stroko niso enotno urejeni, je **Italija**. Za področje knjižničarstva tudi nimajo enotnega zakona, zakonodajni okvir predstavlja množica državnih in deželnih zakonov, ki se le v ozkem delu oziroma v posameznih členih nanašajo na posamezne elemente knjižnične dejavnosti. Strokovni delavci, ki so zaposleni v italijanskih knjižnicah, imajo univerzitetno ali srednješolsko izobrazbo. V deželnih zakonih se je uveljavilo pravilo, da morajo v splošnih knjižnicah delovati strokovno usposobljeni delavci z univerzitetno izobrazbo (*bibliotecario*) in kot njihovi pomočniki delavci s srednješolsko izobrazbo (*assistente di biblioteca*). V 12. členu Predpisa o zaposlenih na univerzah (1986) sta z državnim zakonom določeni le dve vrsti delovnih mest za knjižničarje, in sicer za vodilne delavce univerzitetnih knjižnic: koordinator knjižnice (*coordinatore di biblioteca*) za vodenje področnih univerzitetnih oziroma knjižnic fakultet, univerzitetnih oddelkov in inštitutov, in glavni koordinator (*coordinatore generale*) za vodenje knjižničnega sistema univerze. Določb o potrebni strokovni kvalifikaciji za omenjeni delovni mesti predpis ne vsebuje. Za zaposlene v specialnih knjižnicah in dokumentacijskih centrih lahko najdemo le priporočila, ki navajajo kot najbolj primerno univerzitetno izobrazbo. Študijska smer ni omenjena. Sprejemljiva je tudi srednješolska izobrazba, če ima kandidat po maturi opravljen še najmanj enoletni tečaj bibliotekarstva in

dokumentalistike. Za obe stopnji izobrazbe je zaželeno, da ima delavec tudi strokovno znanje s področja, za katerega bo opravljal dokumentacijsko delo.

Knjižnice v Italiji niso samostojne pravne osebe, zato odločanje o kadrovski politiki ni v njihovi pristojnosti. Zaposlovanje v knjižnicah, v katerih imajo zaposleni status javnih uslužbencev, poteka preko javnih natečajev (*concorsi pubblici*) za določena delovna mesta in na podlagi uspešno opravljenih pisnih in/ali ustnih preizkusov strokovnega znanja in sposobnosti kandidatov, ki se prijavijo na posamezni natečaj. Knjižničar in informacijski strokovnjak sta v Italiji ločena poklica, in tudi izobraževanje zanju poteka po ločenih študijskih programih. Na **Hrvaškem** Zakon o knjižnicah (2009) določa, da lahko strokovna knjižničarska dela opravljajo knjižničarji pomočniki, knjižničarji, diplomirani knjižničarji, višji knjižničarji in knjižničarski svetniki. Podrobnejše pogoje o pridobitvi posameznega strokovnega naziva predpisuje Pravilnik o pogojih in načinu pridobivanja strokovnih nazivov v knjižničarski stroki (2011). Zaposleni morajo imeti predpisano vrsto in stopnjo izobrazbe ter opravljen strokovni izpit. Slednji zakonsko ni opredeljen kot licenčni izpit. Dela knjižničarskih pomočnikov opravljajo zaposleni s končano srednjo šolo. Dela knjižničarjev opravljajo osebe s končanim dodiplomskim študijem (prva bolonjska stopnja) s področja informacijskih in komunikacijskih znanosti z najmanj 30 ECTS kreditnih točk s področja bibliotekarstva ali z zaključenim drugim dodiplomskim študijem. Dela diplomiranih knjižničarjev lahko opravljajo osebe z zaključenim podiplomskim študijem (druga bolonjska stopnja) z najmanj 60 ECTS kreditnimi točkami s področja bibliotekarstva oziroma visokošolski študij bibliotekarstva po prejšnjih predpisih (univerzitetni študij) ali zaključen drug študij (druga bolonjska stopnja) in obvezno dopolnilno izobraževanje s področja bibliotekarstva v obsegu 30 ECTS kreditnih točk. Strokovne izpite izvaja izpitna komisija imenovana s strani Hrvaškega sveta za knjižničarstvo, zaposleni v šolskih knjižnicah polagajo strokovni izpit v skladu s predpisi s področja šolstva.

Predlog sprememb ZKnj-1 predvideva črtanje členov 42. in 43., ki se nanašata na dovoljenje za vzajemno katalogizacijo v sistemu COBISS, s čimer se ugotavljanje usposobljenosti katalogizatorjev ne ureja z zakonom, ampak s pravili, ki jih skupaj sprejmeta bibliografski servis in nacionalna knjižnica. Splošno izhodišče v pravnih ureditvah drugih članic EU je namreč spoznanje, da je strokovna dejavnost katalogizacije ena od tistih knjižničnih dejavnosti, ki so najbolj odvisne od hitrega razvoja informacijske in komunikacijske tehnologije. Marshall Breeding, ki je najvišja strokovna avtoriteta na tem področju, in spremlja tudi razvoj sistema COBISS, izpostavlja: "Vsaka generacija knjižnic si ustvari orodja na podlagi pristopa, ki ustreza času, v katerem delujejo. Od antike do današnjih dni si knjižnice iz svojega okolja izposojajo najboljše tehnologije, da bi izboljšale dostopnost svojih zbirk. Zadnje čase so obdobja zamenjave teh tehnologij vse krajša in knjižnice se morajo zelo truditi, da sledijo njihovemu razvoju" (Next-Generation Library Catalogs, 2007). Ker pravna ureditev razvoja tehnologij ne more dohajati, se države z dobrim knjižničarstvom usmerjajo tako, da tehnološko najbolj odvisne knjižnične funkcije izločajo iz zakonodaje in jih urejajo s tehničnimi pravili in standardi. Katalogizacija je ena od takšnih knjižničnih funkcij.

Danska svoj zakon o knjižnični dejavnosti, sprejet leta 1964, nenehno dopolnjuje, pri čemer je še zlasti v ospredju vprašanje usposobljenosti strokovnih kadrov. Namero, da bi v zakonu podrobneje opredelili usposobljenost za posamezna knjižnična strokovna dela, so opustili. Zakonsko je določeno le, da lahko strokovna knjižničarska dela opravljajo osebe z zaključeno formalno izobrazbo s področja bibliotekarske in informacijske znanosti, natančnejše zahteve za opravljanje posameznih knjižničnih del pa določajo strokovni standardi. To področje usklajujejo skandinavske knjižnice tudi med seboj, in sicer z glavnim ciljem, da bi optimirale izvrševanje najzahtevnejših in praviloma tudi najdražjih knjižničnih opravil, med katerimi je na prvem mestu katalogizacija.

Velika Britanija ima dokaj razčlenjeno ureditev knjižničarstva in so poleg zakona o javnih knjižnicah in muzejih (sprejet leta 1964) v uporabi tudi različni regionalni zakoni. Prenova zakonodaje sledi v prvi vrsti vzpostavljanju knjižničnih informacijskih sistemov ter avtomatizaciji

knjižničnih funkcij, zagotavljanje kakovosti bibliografskih baz podatkov pa je stvar tehničnih navodil in standardizacije. Na ravni države tudi nimajo vzpostavljenega enotnega sistema vzajemne katalogizacije, ampak obstajajo skupni katalogi istih ali različnih tipov knjižnic (npr. kooperativni online katalog COPAC združuje bibliografske zapise o gradivu 90 največjih visokošolskih in specialnih knjižnic Združenega kraljestva in Irske ter Britanske knjižnice). **Republika Irska** je bila ob vstopu v EU deležna posebne pomoči pri avtomatizaciji svojega dotlej precej zastarelega knjižničnega sistema. Iz Evropskega fonda za regionalni razvoj jim je bil financiran informacijski sistem IRIS. Zgledovali so se po ameriških rešitvah, zato so se že od samega začetka odrekli ambiciji, da bi tehnološko najzahtevnejši kompleks katalogizacije opredelili v zakonodaji. Najbolj razširjen knjižnični informacijski servis na svetu OCLC namreč to rešuje s tehničnim navodilom "Avtorizacijske ravni in usposobljenost za katalogizacijo", ki je sestavni del dokumentacije o urejanju aktivnosti v zvezi z bibliografskimi zapisi.

Nacionalni sveti za knjižnično dejavnost kot vladna strokovna in posvetovalna telesa delujejo v večini držav članic EU. Knjižnični svet **Hrvaške**, ki je strokovno in posvetovalno telo, deluje v okviru Ministrstva za kulturo in ima 7 članov. Tri člane imenujejo ministrstva, pristojna za kulturo oziroma znanost, izobraževanje in šport, enega rektorski zbor univerz, tri pa Hrvaško knjižničarsko združenje.

Knjižnični svet **Litve** je strokovno in svetovno telo za področje politike in razvoja knjižnic, katerega člane na predlog ministra za kulturo imenuje vlada. Svet ima 11 članov, ki so imenovani na predlog stroke in ministra za kulturo. Med njimi je 6 članov, ki so predstavniki različnih strokovnih knjižničarskih združenj. Na **Poljskem** v skladu z dekretom ministra za kulturo deluje Nacionalni svet za knjižničarstvo pri Nacionalni knjižnici Poljske. Svet ima 10 članov ter predstavlja strokovno in posvetovalno telo, s podobnimi funkcijami kot jih ima slovenski NSKD.

Delovanje Knjižničnega sveta **Latvije** določa Zakon o knjižnicah (2005). Svet predstavlja vladno posvetovalno telo za področje oblikovanja nacionalnih strategij, delovanja knjižnic ter njihove promocije, in ima 12 članov. Sprejema različna strokovna priporočila. Pogoje za njegovo delovanje zagotavlja ministrstvo za kulturo. Kandidate za člane sveta predlaga minister za kulturo, in sicer 4 iz večjih znanstvenih knjižnic, 4 iz regionalnih in mestnih splošnih knjižnic, tri kot predstavnike knjižničarskih združenj in enega kot predstavnika visokošolskih ustanov s področja bibliotekarstva.

V **Španiji** je za knjižnice pristojno ministrstvo za izobraževanje, kulturo in šport. Za usklajevanje dejavnosti knjižnic in njihovo sodelovanje v knjižničnem sistemu je pristojen Library Co-operation Council, katerega delovanje in pristojnosti določajo pravila, sprejeta kot kraljevi dekret leta 2007. Svet deluje kot medresorsko telo. Člani sveta so: predstavnik ministrstva za področje kulture (direktor sektorja za knjigo, arhive in knjižnice), predstavnik ministrstva za področje izobraževanja in znanosti (s statusom generalnega direktorja), direktor nacionalne knjižnice, trije predstavniki lokalnih oblasti, rektor predsednik zveze univerz, predstavnik nacionalnih knjižničarskih združenj in pet članov, predsednikov tehničnih komisij za področja posameznih vrst knjižnic

II. BESEDILO ČLENOV

1. člen

9. člen se spremeni tako, da se glasi:

»9. člen

(povezovanje knjižnic in knjižničnih delavcev)

(1) Knjižnice se zaradi uresničevanja skupnih interesov na področju knjižnične dejavnosti ter zastopanja interesov knjižnic na področju politik, strategij in upravljanja lahko povezujejo v združenja knjižnic.

(2) Knjižnični delavci in knjižnice se zaradi zastopanja skupnih interesov pri razreševanju strokovnih vprašanj, sodelovanja pri razvoju knjižnične dejavnosti, knjižnic in knjižničnega sistema Slovenije ter zagotavljanja profesionalne integritete knjižničnih delavcev v Sloveniji lahko povezujejo v strokovna združenja in društva.«

2. člen

Za 12. členom se doda nov 12.a člen, ki se glasi:

»12.a člen

(strategija nabavne politike knjižničnega gradiva)

(1) Vsaka knjižnica mora imeti strateški dokument nabavne politike knjižničnega gradiva za obdobje najmanj petih (5) let in ga objaviti na svoji spletni strani. Strateški dokument nabavne politike knjižničnega gradiva mora vključevati načela in metode nabave, organizacije in vzdrževanja zbirke knjižničnega gradiva, ki morajo biti usklajeni s cilji knjižnice ter prilagojeni prevladujočemu krogu aktivnih in potencialnih uporabnikov ter okolju, v katerem knjižnica deluje. Knjižnica vsako leto najkasneje do 1. 3. pripravi letno poročilo o izvajanju nabavne politike in ga objavi na spletni strani knjižnice.

(2) Strateški dokument nabavne politike knjižničnega gradiva sprejme predstojnik knjižnice oz. predstojnik pravne osebe, če knjižnica ni samostojna pravna oseba, pred sprejemom pa mora pridobiti soglasje sveta javnega zavoda oz. primerljivega organa, če knjižnica ni organizirana kot javni zavod, in Komisije za nabavno politiko knjižničnega gradiva. Komisijo imenuje predstojnik knjižnice. Komisijo sestavljajo strokovni delavci knjižnice in predstavniki uporabnikov, imenovanje katerih predlaga svet javnega zavoda oz. primerljivi organ, če knjižnica ni organizirana kot javni zavod. Komisija poleg soglasja k dokumentu nabavne politike knjižničnega gradiva podaja mnenja in priporočila k letnim poročilom o izvajanju nabave knjižničnega gradiva.

(3) Nacionalna knjižnica je dolžna najkasneje do junija vsako leto pripraviti analizo poročil o izvajanju nabavne politike knjižničnega gradiva v splošnih knjižnicah ter oblikovati priporočila za njeno izboljšanje.«

3. člen

15. člen se spremeni tako, da se glasi:

»15. člen

(uporabnik in član knjižnice ter osebni podatki o članih)

(1) Uporabnik knjižnice je fizična oseba, ki uporablja gradivo, storitve, prostore ali opremo knjižnice.

(2) Član knjižnice je uporabnik, ki se včlani v knjižnico, da bi lahko uporabljal osnovne storitve, ki jih knjižnica zaradi vodenja evidenc, izdaje izkaznic in potrdil, zagotavljanja sledljivosti izposojenega gradiva, obnavljanja poškodovanega gradiva, izpolnjevanja pogodbenih obveznosti, vezanih na uporabo določenih vrst gradiva, izpolnjevanja obveznosti, vezanih na avtorske in sorodne pravice in podobno, omogoča le članom. Knjižnica trajanje članstva opredeli v pravilniku o splošnih pogojih poslovanja knjižnice. Trajanje članstva je lahko največ pet let z možnostjo podaljšanja.

(3) Knjižnice imajo za potrebe izvajanja svoje dejavnosti, zavarovanja knjižničnega gradiva ter nudenja posebnih ugodnosti določenim kategorijam članov, pravico, da v skladu s predpisi o varstvu osebnih podatkov zbirajo in obdelujejo naslednje osebne podatke svojih članov: ime in priimek, datum in kraj rojstva, naslov stalnega in začasnega bivališča, kategorija (status) člana, podatki za obveščanje (telefonska številka in/ali naslov elektronske pošte). Z osebno privolitvijo člana lahko zbirajo tudi podatek o stopnji izobrazbe, ki ga uporabljajo za potrebe načrtovanja nabave knjižničnega gradiva ter organizacije storitev za ciljne skupine članov.

(4) Osebni podatki o članih se v zbirki iz prejšnjega odstavka vodijo še največ eno leto od poteka članstva v knjižnici. Potem se izbrišejo oziroma anonimizirajo. Kolikor ima član v tem času še neporavnane obveznosti do knjižnice, se njegovi osebni podatki izbrišejo oziroma anonimizirajo, ko so obveznosti poravnane.«

4. člen

Tretji odstavek 17. člena se spremeni tako, da se glasi:

»Za direktorja je lahko imenovan, kdor:

- ima najmanj univerzitetno ali visoko strokovno izobrazbo s specializacijo oziroma magisterijem ali izobrazbo, pridobljeno po študijskem programu druge bolonjske stopnje, s področja družboslovja ali humanistike ter aktivno obvlada slovenski jezik in obvlada najmanj en svetovni jezik na višji ravni;
- pozna strokovno področje dela splošne knjižnice, kar dokazuje z opravljenim bibliotekarskim izpitom ali delovnimi izkušnjami na področju knjižnične ali s knjižnično povezane dejavnosti;
- ima vodstvene in organizacijske sposobnosti, kar dokazuje z najmanj petimi leti delovnih izkušenj na vodstvenih delovnih mestih v kulturi ali izobraževanju;
- predloži program razvoja javnega zavoda.«

Za tretjim odstavkom 17. člena se doda nova četrti in peti odstavek, ki se glasita:

»(4) Če izbrani kandidat za direktorja nima opravljenega bibliotekarskega izpita, ga mora opraviti najkasneje v enem letu po nastopu mandata. V primeru, da izpita ne opravi v roku, mu preneha mandat in se prekine pogodba o zaposlitvi, ki jo ima kot direktor.

(5) Če ima knjižnica pomočnika za vodenje strokovnega dela, kandidatu za direktorja ni potrebno izpolnjevati pogoja iz druge alineje tretjega odstavka tega člena.«

Dosedanji četrti, peti, šesti, sedmi in osmi odstavek postanejo šesti, sedmi, osmi, deveti in deseti odstavek.

Pred dosedanji deveti odstavek 17. člena se doda nova enajsti in dvanajsti odstavek, ki se glasita:

»(11) Direktor je lahko razrešen pred iztekom mandata:

- če sam zahteva razrešitev,

- če nastane kateri od razlogov, zaradi katerih po predpisih o delovnih razmerjih preneha delovno razmerje po samem zakonu,
- če pri svojem delu ne ravna po predpisih in splošnih aktih knjižnice ali neutemeljeno ne izvršuje sklepov organov knjižnice oziroma ustanovitelja ali ravna v nasprotju z njimi,
- če s svojim nevestnim ali nepravilnim delom povzroči knjižnici večjo škodo ali če zanemarja ali malomarno opravlja svoje dolžnosti, tako da nastanejo ali bi lahko nastale hujše motnje pri opravljanju dejavnosti,
- iz drugih razlogov, določenih v predpisih, ki veljajo za javne zavode,
- zaradi bistvenih sprememb, kot je npr. prenos ustanoviteljstva.

(12) Glede postopka za razrešitev direktorja se smiselno uporabljajo določbe, ki veljajo za postopek njegovega imenovanja. V primeru razrešitve se direktorju pogodba o zaposlitvi prekine.«

Dosedanji deveti odstavek postane trinajsti odstavek. Dosedanji deseti odstavek se črta.

5. člen

39. člen se spremeni tako, da se glasi:

»39. člen

(knjižnični delavci)

(1) Knjižnice zaposlujejo za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe strokovne knjižničarske delavce in druge strokovne delavce ter administrativno-tehnične delavce.

(2) Strokovni knjižničarski delavci opravljajo strokovna dela, ki so temeljna za izvajanje knjižnične dejavnosti iz 2. člena zakona. Imeti morajo predpisano vrsto in stopnjo izobrazbe ter opravljen bibliotekarski izpit. Nosilni poklici strokovnih knjižničarskih delavcev so: knjižničar, višji knjižničar in bibliotekar.

(3) Drugi strokovni delavci opravljajo druga za izvajanje dejavnosti knjižnic iz 2. člena zakona potrebna strokovna dela. Stopnjo in vrsto izobrazbe delavcev ter druge pogoje določijo knjižnice v aktu o sistemizaciji.

(4) Administrativno-tehnični delavci opravljajo manipulativna, administrativna, tehnična in druga podobna podpora dela. Stopnjo in vrsto izobrazbe delavcev ter druge pogoje določijo knjižnice v aktu o sistemizaciji.

6. člen

Za 39. členom se dodata nov 39.a, in 39.b, člen, ki se glasita:

»39.a člen

(bibliotekarski izpit in strokovni nazivi)

(1) Oseba, ki se zaposli kot strokovni knjižničarski delavec mora imeti opravljen bibliotekarski izpit.

(2) Ne glede na prejšnji odstavek se oseba lahko zaposli kot strokovni knjižničarski delavec tudi brez opravljenega bibliotekarskega izpita, vendar ga mora opraviti najkasneje v treh letih. Izjema iz tega odstavka ne velja za direktorja splošne knjižnice.

(3) Strokovni knjižničarski delavci opravljajo bibliotekarski izpit v skladu s pravilnikom, ki ga sprejme minister, pristojen za kulturo. S pravilnikom se določijo pogoji, obseg, vsebina,

organizacija in postopek opravljanja bibliotekarskega izpita. Določila pravilnika morajo upoštevati bibliotekarska znanja, verificirana v že opravljenih strokovnih izpitih na drugih področjih.

(4) Bibliotekarske izpite organizira in izvaja Narodna in univerzitetna knjižnica, ki v zvezi z opravljanjem izpitov zbira in obdeluje naslednje osebne podatke: ime in priimek, datum in kraj rojstva, naslov stalnega in začasnega bivališča, podatke o izobrazbi, podatke o zaposlitvi, podatke za obveščanje (telefonska številka in/ali naslov elektronske pošte), uspeh na bibliotekarskem izpitu, ter vodi njihovo evidenco.

(5) Strokovni knjižničarski delavci pridobivajo strokovne nazive v skladu s pravilnikom o imenovanju v strokovne nazive v knjižnični dejavnosti. Vlogo za imenovanje, ki jo poda strokovni knjižničarski delavec, obravnava komisija za strokovne nazive v knjižnični dejavnosti. O imenovanju na podlagi obrazloženega mnenja komisije o izpolnjevanju pogojev za pridobitev naziva odloča predstojnik nacionalne knjižnice. V zvezi z imenovanjem v strokovne nazive nacionalna knjižnica zbira in obdeluje naslednje osebne podatke: ime in priimek, datum in kraj rojstva, naslov stalnega in začasnega bivališča, podatke o izobrazbi, podatke o zaposlitvi, podatke o pridobljenem nazivu, podatke za obveščanje (telefonska številka in/ali naslov elektronske pošte), ter vodi njihovo evidenco.«

39.b člen

(izobrazba strokovnih knjižničarskih delavcev)

(1) Strokovni knjižničarski delavci morajo imeti ustrezno vrsto in stopnjo izobrazbe. Področno pristojni minister lahko predpiše podrobnejše določbe o vrsti in stopnji izobrazbe.

(2) Dela knjižničarja lahko opravlja zaposleni z zaključeno najmanj srednješolsko izobrazbo.

(2) Dela višjega knjižničarja lahko opravlja zaposleni z zaključeno najmanj višješolsko izobrazbo.

(3) Dela bibliotekarja lahko opravlja zaposleni z zaključeno najmanj visokošolsko izobrazbo s področja bibliotekarstva ali izobrazbo z drugih področij, iz priloge k diplomu pa akreditirani visokošolski zavod za izvajanje študijskega programa s področja bibliotekarstva potrdi, da je v okviru študijskega programa opravil najmanj za 43 ECST kreditnih točk obveznosti s področja bibliotekarskih vsebin.

(4) Dela bibliotekarja lahko opravlja tudi zaposleni, ki ima:

- visokošolsko izobrazbo z drugih področij in opravljen akreditirani visokošolski študijski program za izpopolnjevanje iz bibliotekarstva v obsegu najmanj 43 ECST kreditnih točk ali
- visokošolsko izobrazbo z drugih področij in mu je bilo v formalnem postopku pri akreditiranem visokošolskem zavodu za izvajanje študijskega programa s področja bibliotekarstva na osnovi opravljenih izobraževalnih vsebin in dokumentiranih dosežkov na področju knjižnične dejavnosti priznanih najmanj 43 ECST kreditnih točk obveznosti.

(5) Oseba iz prve alineje četrtega odstavka tega člena se lahko zaposli kot bibliotekar tudi brez opravljenega študijskega programa za izpopolnjevanje iz bibliotekarstva, vendar ga mora opraviti v roku, ki ga določi pravilnik, ki ureja bibliotekarski izpit.

7. člen

42. člen se črta.

8. člen

43. člen se črta.

9. člen

46. člen se spremeni tako, da se glasi:

»46. člen

(organ upravljanja knjižničnega informacijskega servisa)

Knjižnični informacijski servis, ki je javni infrastrukturni zavod, upravlja upravni odbor, v katerem so predstavniki ustanovitelja, predstavniki zaposlenih in predstavniki uporabnikov oziroma zainteresirane javnosti. Upravni odbor ima od pet do devet članov. Število članov mora biti liho, pri čemer nobena od treh strani v upravnem odboru ne sme imeti večine. Število članov upravnega odbora in način njihovega imenovanja oziroma izvolitve se določita z aktom o ustanovitvi.«

10. člen

48. člen se spremeni tako, da se glasi:

»48. člen

(Nacionalni svet za knjižnično dejavnost)

(1) Nacionalni svet za knjižnično dejavnost je posvetovalno telo Vlade Republike Slovenije o strokovnih zadevah na področju knjižnične dejavnosti.

(2) Predsednika in člane sveta, ki so priznani strokovnjaki s področja knjižnične oziroma z njo povezane dejavnosti, imenuje vlada za dobo petih let in so lahko ponovno imenovani.

(3) Za posamezna področja svojega delovanja lahko svet oblikuje ustrezna delovna telesa.

(4) Organizacijo in način delovanja sveta ureja poslovnik, ki ga sprejme svet z večino glasov.

(5) Administrativna in tehnična dela za svet opravlja ministrstvo, pristojno za kulturo.«

11. člen

49. člen se spremeni tako, da se glasi:

»49. člen

(sestava in imenovanje Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost)

(1) Svet ima devet članov, od katerih vlada imenuje enega člana neposredno na predlog ministra, pristojnega za kulturo, izmed uglednih književnih avtorjev ali založnikov.

(2) Po enega člana imenuje vlada na predlog nacionalne knjižnice, knjižničnega informacijskega servisa ter visokošolskih zavodov z akreditiranim študijskim programom za področje bibliotekarstva, in sicer po pozivu pristojnega ministrstva.

(3) Po izvedenem javnem pozivu ministrstva, pristojnega za kulturo, vlada imenuje štiri člane na predlog stanovske bibliotekarske zveze, in sicer po enega za področje delovanja visokošolskih, šolskih in specialnih knjižnic ter zveze, enega člana pa imenuje na predlog združenja splošnih knjižnic.

(4) Predlagatelji iz drugega odstavka tega člena morajo predlagati kandidata v 30 dneh od prejema poziva, sicer ga vlada imenuje na predlog ministra, pristojnega za kulturo.

(5) Če na javni poziv iz tretjega odstavka tega člena prispe več predlogov za posameznega člana sveta, in sicer več predlogov za posamezno področje delovanja knjižnic ali zveze, imenuje vlada člana izmed prispelih predlogov, na predlog ministra, pristojnega za kulturo. Če na javni poziv iz drugega odstavka tega člena za posameznega člana sveta, in sicer za posamezno področje delovanja knjižnic ali zveze ne prispe noben predlog, imenuje vlada manjkajočega člana na predlog ministra, pristojnega za kulturo.

(6) Podrobnejše določbe o nalogah in delovanju sveta določa sklep o ustanovitvi Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost.

12. člen

V prvem odstavku 52. člena se besedilo »h katerima so podali ustanovitelj oziroma soustanovitelj in pogodbeni partnerji soglasje.« nadomesti z besedilom »h katerima so podali soglasje ustanovitelj oziroma soustanovitelj. Če ustanovitelj oziroma soustanovitelj ne odgovori v roku 30 dni od dneva prejema zaprosila, se šteje, da je soglasje dano.«.

V tretjem odstavku 52. člena se besedilo »Vlada RS« nadomesti z besedilom »pristojno ministrstvo«.

13. člen

V 63. členu se vejica na koncu druge alineje nadomesti s piko, tretja alineja pa se črta.

14. člen

65. člen se spremeni tako, da se glasi:

»65. člen
(prekrški)

(1) Z globo se kaznuje za prekršek pravno osebo ali posameznika, ki izvaja knjižnično dejavnost kot javno službo v skladu z 2. členom zakona, če:

1. ne zagotavlja, da knjižnična dejavnost kot javna služba vključuje vsebine, kot so opredeljene s prvim odstavkom 2. člena, in sicer z globo 1.500 eurov;
2. dejavnost knjižničnega informacijskega servisa ne zagotavlja pogojev za delovanje vzajemnega bibliografskega sistema ter dostopnosti elektronskih virov informacij v tem sistemu, kot je opredeljeno z drugim odstavkom 2. člena; in sicer z globo 1.500 eurov;
3. krši pravice uporabnikov do brezplačnih osnovnih storitev, kot jih določa prvi odstavek 8. člena; in sicer z globo 1.000 eurov;
4. nima strateškega dokumenta nabavne politike knjižničnega gradiva ali ga nima objavljenega na spletni strani knjižnice ali če nima komisije za nabavno politiko knjižničnega gradiva, kot je določeno v 12.a členu, in sicer z globo 500 eurov;
5. ne izpolnjuje pogojev, kot jih določa prvi odstavek 36. člena; in sicer z globo 1.500 eurov;
6. začne v nasprotju s četrnim odstavkom 36. člena z izvajanjem knjižnične dejavnosti brez pravnomočne odločbe o izpolnjevanju pogojev za izvajanje te dejavnosti oziroma pred vpisom v sodni register, in sicer z globo 1.000 eurov;.

(2) Z globo se kaznuje odgovorno osebo pravne osebe, ki stori prekršek iz prejšnjega odstavka, in sicer z globo 120 eurov za prekrške iz točke 4, z globo 350 eurov za prekrške iz točke 3 in 6 ter z globo 500 eurov za prekrške iz točke 1, 2 in 6.

(3) Z globo 1.000 eurov se kaznuje za prekršek odgovorno osebo lokalne skupnosti, če ne zagotovi knjižnične dejavnosti za svoje občane na način, kot je določeno v 1. in 2. odstavku 20. člena zakona, ali če občina ne zagotavlja ustreznega deleža pri sofinanciranju splošnih knjižnic, kot to določa 53. člen zakona. Za posamezni prekršek iz tega odstavka se globo lahko izreče enkrat v koledarskem letu.

(4) V primeru ponavljanja kršitve se globa lahko določi v dvakratni (2x) višini predpisane globe.«

PREHODNE DOLOČBE

15. člen

Knjižnice morajo imenovati komisije za nabavno politiko knjižničnega gradiva najkasneje v treh mesecih od uveljavitve tega zakona. V šestih mesecih od uveljavitve tega zakona morajo knjižnice na svojih spletnih straneh objaviti strateške dokumente nabavne politike knjižničnega gradiva.

16. člen

(1) Akreditirani visokošolski zavod za izvajanje študijskega programa s področja bibliotekarstva pripravi v sodelovanju z nacionalno knjižnico za potrebe tega zakona prenovljeni študijski program za izpopolnjevanje iz bibliotekarstva ter ga predloži Nacionalnemu svetu za knjižnično dejavnost v obravnavo v roku 90 dni od uveljavitve tega zakona.

(2) V obdobju do razpisa za vpis v študijski program iz prejšnjega člena se za izpolnjevanje pogojev za vrsto izobrazbe za strokovne knjižničarske delavce po tem zakonu upošteva opravljene, stopnji izobrazbe ustrezne tečaje za začetnike v stroki pri nacionalni knjižnici in najmanj pol leta delovne prakse na strokovnih knjižničarskih delih v knjižnicah.

17. člen

Ministrstvo, pristojno za kulturo, v treh mesecih od uveljavitve tega zakona uskladi s tem zakonom pravilnik o imenovanju v strokovne nazive v knjižnični dejavnosti.

18. člen

(1) Ministrstvo, pristojno za kulturo, v šestih mesecih od uveljavitve tega zakona objavi pravilnik o bibliotekarskem izpitu.

(2) Vsi, ki so že opravili bibliotekarski izpit ali strokovni izpit za knjižničarstvo po prejšnjih predpisih, izpolnjujejo pogoje za strokovne knjižničarske delavce tudi po uveljavitvi tega zakona.

19. člen

Imenovani člani Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost nadaljujejo delo do izteka svojega mandata.

KONČNI DOLOČBI

20. člen

Z dnem uveljavitve tega zakona preneha veljati Pravilnik o izdaji dovoljenja za vzajemno katalogizacijo (Uradni list RS, št. 107/08).

21. člen

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije

III. OBRAZLOŽITEV ČLENOV

K 1. členu

ZKnj-1 je glede povezovanja v 9. členu določil, da se v zveze, ki so koordinativna telesa in predstavljajo ter zastopajo interese, ki so povezani z razvojem, lahko povezujejo knjižnice.

Na slovenskem ozemlju sega tradicija povezovanja na področju knjižnične dejavnosti v obdobje pred drugo svetovno vojno, ko so se knjižnični delavci začeli povezovati v različna stanovska društva in združenja, in sicer z namenom pospeševanja razvoja knjižničarske stroke in dejavnosti ter utrjevanja njenega položaja v družbi. Za nadaljnji razvoj knjižnične dejavnosti ter za boljše kompetence in večjo strokovnost je tako potrebno omogočiti tudi zakonsko podlago za povezovanje knjižničnih delavcev oziroma njihovo združevanje v strokovna združenja. Taka oblika povezovanja je nujna, saj že tradicionalno medsebojno sodelujejo in koordinirajo dejavnosti, obravnavajo ter razrešujejo strokovna vprašanja, ki so skupnega pomena, in sodelujejo pri razvoju knjižnične dejavnosti.

Glede na to, da se po veljavni ureditvi v zveze knjižnic lahko združujejo le knjižnice, ki so samostojne pravne osebe, se bo s predlagano dopolnitvijo lahko zagotovilo nadaljnji vpliv na razvoj stroke in knjižnične dejavnosti tako zaposlenim v vseh tipih knjižnic kot tudi organizacijam s področja knjižničarstva.

K 2. členu

Knjižnično gradivo ZKnj-1 v 3. členu opredeli kot »... objavljeni tiskani, zvočni, slikovni, elektronski ali kako drugače tehnično izdelani zapisi, ki jih zbirajo in javnosti posredujejo knjižnice ter so namenjeni za potrebe kulture, izobraževanja, raziskovanja in informiranja«. Posamezna knjižnica ima v formalnem okviru možnosti za samostojno izbiranje publikacij za svojo zbirko, ki je njeno osnovno sredstvo za uveljavljanje javnega interesa, samostojno se odloča med pravičnostjo in enakostjo v skrbi za sorazmerje pri zadovoljevanju temeljnih potreb: informiranje, izobraževanje, kultura. Te potrebe so splošno opredeljene. Gradivo, ki ga knjižnica izbere za knjižnično zbirko, nabavi s sredstvi države, občine ali z lastnimi sredstvi, pridobi z darom, zameno, je gradivo, ki je v interesu javnosti, ker je javna knjižnica nosilka javnega interesa, tistega, ki je izpostavljen kot nacionalno opredeljen, kot tistega, ki je opredeljen z lokalno značilnostjo, ali pa ga prepozna med svojimi uporabniki. Knjižnično gradivo je osnovni vir za izvajanje njenega programa in vsako leto knjižnica svoj program dopolni s premišljenim, razumnim izborom novih publikacij.

Ne glede na avtonomno pravico knjižnic za upravljanje zbirke knjižničnega gradiva zakon prinaša nekatere podrobnejše določbe (12. člen - izločanje knjižničnega gradiva; 13. člen - ugotavljanje lastnosti kulturnega spomenika; 14. člen - donacije knjižničnega gradiva), zato je smiselno, da se v zvezi s knjižničnim gradivom, ki ga je potrebno upravljati po merilih knjižnične stroke, doda tudi zakonsko določbo, ki opredeljuje strategijo nabavne politike knjižničnega gradiva.

Predlagana sprememba strateško načrtovanje nabave knjižničnega gradiva določa kot obvezni element. Določi, da mora imeti vsaka knjižnica javno objavljen dokument strategije nabavne politike knjižničnega gradiva, kar bo pripomoglo, da bodo načela in metode ter postopki pri izgradnji, organizaciji in vzdrževanju zbirke knjižničnega gradiva slovenskih knjižnic še bolj transparentni in usklajeni s cilji knjižnic ter prilagojeni prevladujočemu krogu aktivnih, kot tudi potencialnih uporabnikov knjižnic in okolju v katerem posamezna knjižnica deluje. Knjižnica mora pri strateškem načrtovanju zbirke knjižničnega gradiva skrbeti za ustrezen obseg in izbor strokovno urejenega knjižničnega gradiva, kot to določa 36. člen zakona, in sicer skladno z

določbo 3. člena zakona predvsem za potrebe kulture, izobraževanja, raziskovanja in informiranja aktivnih, še posebej pa potencialnih uporabnikov knjižnice.

K 3. členu

Zaradi ne dovolj jasnih opredelitev, so si knjižnice določbe 15. člena zakona, ki je zbiranje osebnih podatkov uporabnikov določil pred uveljavitvijo Zakona o varstvu osebnih podatkov, razlagale različno. Predvsem zaradi različnega razumevanja opredelitve namena zbiranja osebnih podatkov je prihajalo do različne ureditve tega vprašanja v pravilnikih o splošnih pogojih poslovanja knjižnic.

Ker je nujno, da vsaka knjižnica, ne glede na vrsto, s posebej skrbnim ravnanjem varuje zasebnost svojih uporabnikov, je potrebno nedvoumno opredeliti, za katere uporabnike lahko v skladu s predpisi o varstvu osebnih podatkov knjižnice zbirajo in obdelujejo osebne podatke ter dopolniti njihov nabor, pri čemer je treba upoštevati načelo sorazmernosti iz 3. člena Zakona o varstvu osebnih podatkov.

S predlagano spremembo je določeno za katere uporabnike lahko v skladu s predpisi o varstvu osebnih podatkov knjižnice zbirajo in obdelujejo osebne podatke. Jasneje je tudi opredeljen rok v katerem morajo knjižnice izbrisati podatke o neaktivnih članih. Ker zakon enotno ureja knjižnično javno službo, knjižnice pa so opredeljene glede na prevladujoči krog uporabnikov, imajo različni tipi knjižnic dolžino članstva urejeno različno. Sprememba zato tudi določa, da morajo knjižnice v pravilnikih o splošnih pogojih poslovanja jasno določiti trajanje članstva.

K 4. členu

Zakon ni določil pogojev za imenovanje in razrešitev direktorja oziroma direktorice splošne knjižnice, saj je opredelil, da je za direktorja lahko imenovan, kdor izpolnjuje pogoje, ki so določeni z aktom o ustanovitvi.

Akti o ustanovitvi splošnih knjižnic, kljub jasnim opredelitvam pogojev za direktorje v nekaterih drugih predpisih (Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo, Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe), niso ustrezno opredeljevali pogojev za imenovanje oz. razrešitev direktorja splošne knjižnice, zato je potrebno člen spremeniti in ga tudi dopolniti z ustreznimi določbami.

Predlagana sprememba 17. člena zakona, ki določa »imenovanje in razrešitev direktorja oziroma direktorice splošne knjižnice«, predstavlja uskladitev pogojev z določbami drugega odstavka 36. člena Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo, in sicer na način, da natančneje opredeli pogoje za imenovanje ter tudi opredeli razloge za razrešitev pred iztekom mandata. Sprememba je potrebna, ker je knjižnična dejavnost zaradi zagotavljanja javnega interesa na področju kulture normirana in tudi regulirana dejavnost in ker velika večina direktorjev splošnih knjižnic poleg poslovnega vodi tudi strokovno delo zavoda. Poznavanje področja dela splošne knjižnice in tudi izkazane vodstvene sposobnosti kandidatov za direktorja sta pogoja, ki morata biti izpolnjena, da bi knjižnica lahko bila učinkovita pri poslovanju. Za tiste knjižnice, ki imajo pomočnika za vodenje strokovnega dela, predlagana sprememba določa izjemo.

K 5. in 6. členu

ZKnj-1 je v 39. členu zelo splošno opredelil, da morajo imeti strokovni delavci knjižnic, ki izvajajo javno službo, predpisano vrsto in stopnjo izobrazbe ter opravljen bibliotekarski izpit.

Glede opravljanja bibliotekarskega izpita je določil dvoletni odločilni pogoj ter določil, da se mora oseba, ki se prvič zaposli kot strokovni delavec knjižnice in nima opravljenega bibliotekarskega izpita, usposabljanje za samostojno opravljanje dela, ki se konča z opravljanjem bibliotekarskega izpita, kot pripravnik. Določal je, da področno pristojni minister predpiše podrobnejše določbe o vrsti in stopnji izobrazbe ter s pravilnikom določi tudi podrobnejše določbe o bibliotekarskem izpitu. Člen je prinašal tudi splošno določbo glede pridobivanja strokovnih nazivov oz. usmeritev, da se vsebino podrobneje opredeli s pravilnikom.

Ker so kompetence strokovnih delavcev, kakovost ter učinkovitost njihovega dela kot tudi njihovo strokovno izpopolnjevanje predpogoj za kakovostno in učinkovito knjižnično javno službo, je potrebno zakonske določbe o knjižničnih delavcih, zahtevani izobrazbi strokovnih knjižničarskih delavcev, bibliotekarskem izpitu in strokovnih nazivih dopolniti.

S predlagano spremembo aktualnega 39. člena ter z novima členoma (39.a in 39.b člen) bo zakon določneje opredelil kadre za izvajanje knjižnične dejavnosti, ohranil pa bo pogoj obveznega bibliotekarskega izpita in določbo glede odločilnega pogoja. Predlog tako opredeli kadre za izvajanje knjižnične dejavnosti ter določi pogoje za opravljanje dela, posebej za strokovne delavce, ki v okviru knjižnične javne službe izvajajo strokovna knjižničarska dela, in posebej za druge strokovne delavce ter administrativno-tehnične delavce. Za knjižnične delavce, ki izvajajo strokovna knjižničarska dela, se natančneje določi tudi vrste zahtevane izobrazbe. Za knjižnične delavce, ki opravljajo strokovna knjižničarska dela kot bibliotekarji, določa kot pogoj izobrazbo s področja bibliotekarstva, pridobljeno z opravljenim visokošolskim študijem oziroma opravljenim programom izpopolnjevanja, omogoča pa tudi priznavanje drugih oblik izobraževanja ter strokovnih dosežkov zaposlenih. Kljub priporočeni deregulaciji poklicev, se za področje knjižnične dejavnosti podrobneje opredeli pogoje za strokovne knjižničarske delavce, pri čemer je bilo upoštevano dejstvo, da je posamezni poklic lahko reguliran tudi zaradi javnega interesa. Slovenije ni mogoče primerjati z državami z dolgoletno tradicijo delovanja, zato je veliko število reguliranih poklicev posledica nujnega kognitnega urejanja. Regulacija večjega števila poklicev je namreč nujna takrat, ko ugotovimo, da je javni interes oziroma skrb za kakovost in varnost storitev pomembnejša od prostega pretoka oziroma fleksibilnosti, in ko družba ustrezne varnosti oz. kakovosti storitve ne more zagotavljati zgolj na podlagi samoregulacije. S spremembo določb v zvezi z bibliotekarskim izpitom, se za organizacijo in izvajanje izpitov pooblašča nacionalno knjižnico. Skladno z že uvedeno organizacijo postopkov za pridobivanje strokovnih nazivov v knjižnični dejavnosti se spreminja tudi določbe o pridobivanju strokovnih nazivov, za njihovo izvajanje pa prav tako pooblašča osrednjo državno oziroma nacionalno knjižnico. Določa tudi, da o strokovnih nazivih, na pobudo posameznika, ki poda vlogo za imenovanje v strokovni naziv, na podlagi obrazloženega mnenja o izpolnjevanju pogojev za pridobitev naziva, ki ga poda komisija za strokovne nazive v knjižnični dejavnosti, odloča predstojnik nacionalne knjižnice. Sprememba uvaja tudi zakonsko podlago za zbiranje in obdelovanje osebnih podatkov ter vodenje evidenc le-teh tako v zvezi z bibliotekarskimi izpiti, kot tudi s strokovnimi nazivi.

K 7. in 8. členu

Leta 2001 je bil institut dovoljenja za vzajemno katalogizacijo oziroma licence za vzajemno katalogizacijo opredeljen v ZKnj-1. 42. člen je določil, da vsebino, pogoje in način izdaje licence določi s pravilnikom minister, pristojen za znanost, v soglasju z ministrom, pristojnim za kulturo. Čeprav tega strokovnega vprašanja druge države praviloma ne urejajo z zakonom in podzakonskim aktom, ampak je to v pristojnosti bibliografskih servisov in nacionalnih knjižnic, se je z zakonsko podlago institutu licence zagotovila ustrezna raven pomembnosti v sistemu zagotavljanja kakovosti vzajemnega kataloga slovenskih knjižnic. Licenca za vzajemno katalogizacijo je namreč pomenila usposobljenost strokovnega delavca knjižnice za sodelovanje

v procesu vzajemne katalogizacije in kreiranje bibliografskih zapisov za vzajemno bazo podatkov COBIB v sistemu COBISS.

Ker usposobljenost, ki je pogoj za ustrezno kakovost bibliografskih zapisov v sistemu, ne more biti trajna in je odvisna od permanentnega izobraževanja ter praktičnih izkušenj katalogizatorja, se je veljavnost licence ugotavljala skladno z določili Pravilnika o izdaji dovoljenja za vzajemno katalogizacijo (2004, 2008). Na pobudo nekaterih imetnikov licenc je Ustavno sodišče januarja 2011 razveljavilo določbe pravilnika, ki zadevajo prenehanje veljavnosti licenc, ker je presodilo, da niso v skladu z Zakonom o knjižničarstvu. Posledica tega je, da knjižnični informacijski servis nima več mehanizma, s katerim bi lahko imetnikom licenc z neustrezno usposobljenostjo za vzajemno katalogizacijo odvzel pooblastila za kreiranje bibliografskih zapisov. S tem je na eni strani postalo zahtevno delo katalogizatorja strokovno razvrednoteno, na drugi strani pa niso več obstajali mehanizmi za preverjanje in zagotavljanje kakovosti vzajemne baze bibliografskih podatkov.

V letu 2012 se je pričel prehod knjižnic na novo platformo orodja za katalogizacijo (COBISS3/Katalogizacijo), ki ob spremembi tehnološke platforme prinaša tudi bistveno spremembo koncepta vzajemne katalogizacije in novo kategorizacijo dovoljenj za vzajemno katalogizacijo z obveznim preizkusom znanja. Knjižnični informacijski servis (IZUM) in nacionalna knjižnica (NUK) sta zato pripravila nova pravila za ugotavljanje usposobljenosti za vzajemno katalogizacijo v sistemu COBISS.SI, h katerim je podal pozitivno mnenje Nacionalni svet za knjižnično dejavnost na seji dne 18. 6. 2012. Glede na navedeno je smiselno in potrebo odpraviti še zakonska določila, ki zadevajo ugotavljanje usposobljenosti za vzajemno katalogizacijo, in to prepustiti pravilom in standardom stroke. Skladno z obrazloženim se v predlagani spremembi ukinja zakonsko določanje pogojev za izdajo dovoljenja za vzajemno katalogizacijo in se posledično ukinja tudi posebne določbe glede pritožbe.

K 9. členu

Zakon o knjižničarstvu je opredelil organ upravljanja obeh v zakonu opredeljenih nacionalnih javnih zavodov – Narodne in univerzitetne knjižnice in Instituta informacijskih znanosti.

Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo je razveljavil 34. člen Zakona o knjižničarstvu, s katerim je bila določena sestava organa upravljanja nacionalne knjižnice. Slednje sedaj urejata Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo in podrobneje Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Narodna in univerzitetna knjižnica. V primeru knjižničnega informacijskega servisa, ki je javni infrastrukturni zavod po Zakonu o raziskovalni in razvojni dejavnosti, sestavo njegovega organa upravljanja različno določata 46. člen Zakona o knjižničarstvu in 33. člen Zakona o raziskovalni in razvojni dejavnosti. Ker slednji ni razveljavil 46. člena Zakona o knjižničarstvu, je kolizijo smiselno odpraviti s spremembo besedila navedenega člena.

S predlagano spremembo se zato odpravlja neskladnost med 46. členom Zakona o knjižničarstvu in 33. členom Zakona o raziskovalni in razvojni dejavnosti. Knjižnični informacijski servis je po Zakonu o raziskovalni in razvojni dejavnosti javni infrastrukturni zavod, zato mora biti sestava organa upravljanja v skladu s tem zakonom.

K 10. in 11. členu

Zakon o knjižničarstvu je v 48. členu določil Nacionalni svet za knjižnično dejavnost kot strokovno-posvetovalni organ Vlade RS, ki sprejema področna strokovna priporočila, daje predhodno mnenje k predpisom s področja knjižnične dejavnosti, obravnava strokovne osnove

za razvoj knjižnične dejavnosti in nacionalnega vzajemnega bibliografskega sistema ter spremlja delovanje tega sistema in usklajuje njegov razvoj. Daje tudi mnenje k predlogu razvojnih načrtov in letnega programa dela ter finančnega načrta nacionalne knjižnice in knjižničnega informacijskega servisa ter obravnava njuni letni poročili o delu. Svet je začel delovati v letu 2002 in trenutno deluje v drugem mandatu. Glede na določilo 49. člena Zakona o knjižničarstvu o sestavi Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost ima slednji 13 članov, v primeru ustanovitve nove ali novih javnih univerz bi se število članov še povečalo.

Zaradi zagotovitve večje operativnosti delovanja nacionalnega sveta se je pokazala potreba po zmanjšanju števila članov, zaradi potrebe po enakomerni strokovni pokritosti področij delovanja knjižnic in knjižničnega sistema pa tudi potreba po drugačni opredelitvi predlagateljev kandidatov za člane sveta. Ker je dobro sodelovanje in povezovanje knjižnične dejavnosti s področjem knjige pomembno za zagotavljanje javnega interesa na področju kulture, je treba omogočiti, da vlada imenuje na predlog ministra, pristojnega za kulturo, enega člana neposredno, in sicer izmed uglednih književnih avtorjev ali založnikov.

Sprememba sledi spremenjenim razmeram in možnost predlaganja članov Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost razširi na glavne deležnike knjižnične dejavnosti, ki jih tudi določi. Na novo določi tudi število članov sveta.

K 12. členu

Zakon o knjižničarstvu v 52. členu med drugim določa, da nacionalna knjižnica in knjižnični informacijski servis pridobita javna sredstva od ustanovitelja s pogodbo na osnovi njunih programov dela in finančnih načrtov, h katerim da soglasje Vlada RS. To v praksi pomeni, da se letni program s finančnim načrtom, ki ga sprejme organ upravljanja, posreduje še v medresorsko usklajevanje in zatem v soglasje Vladi RS, kar največkrat traja več mesecev.

Z namenom odprave te administrativne ovire je Vlada RS s sklepom št. 47603-15/2010/6 z dne 14. 10. 2010 naložila ministrstvu in vladnim službam, da "pristopijo k spremembam ustreznih področnih predpisov ali aktov, ki določajo postopek sprejemanja finančnih načrtov posrednih uporabnikov, ki sodijo v njihovo pristojnost, na način, da opredelijo roke za sprejem finančnih načrtov ter določijo, da soglasja k finančnemu načrtu posrednega uporabnika izda pristojna ministrica oziroma minister in ne Vlada Republike Slovenije". V konkretnem primeru sklenitev pogodbe s pristojnim ministrstvom o financiranju letnega programa že samo po sebi zahteva predhodno uskladitev in soglasje k finančnemu načrtu zavoda. Za uveljavitev citiranega sklepa vlade RS je zato potrebna sprememba tretjega odstavka 52. člena Zakona o knjižničarstvu.

S predlagano spremembo se jasneje določi postopek soglasij in pristojnosti k predlogu programa dela in finančnega načrta javnega zavoda, ki izvaja knjižnično javno službo. Sprememba bo omogočila hitrejšo in bolj transparentno potrjevanje programov dela in finančnih načrtov splošnih ter nacionalne knjižnice in knjižničnega informacijskega servisa.

K 13. členu

Veljavna zakonska ureditev določa, da ima inšpektor v primeru, da ugotovi kršitev predpisov, katerih izvajanje nadzoruje, pravico in dolžnost predlagati uvedbo postopka zaradi storitve prekrška.

Ker so inšpektorji po sprejetju Zakona o prekrških (ZP-1) tako inšpekcijski kot prekrškovni organ (1. stopnje), so dolžni sami voditi prekrškovni postopek. V primeru, da inšpektor pri opravljanju inšpekcijskega nadzora zazna prekršek, konča inšpekcijski nadzor po Zakon o inšpekcijskem nadzoru (ZIN) in po ZP-1 prične s prekrškovnim.

Določba o pravici in dolžnosti inšpektorja, da predlaga uvedbo postopka zaradi storitve prekrška, tako ni več potrebna, zato se jo črta.

K 14. členu

65. člen aktualnega zakona določa denarne kazni za odgovorno osebo knjižnice, in sicer za prekrške, ki v zakonu niso bili ustrezno opredeljeni.

Ker Zakon o prekrških (ZP-1) določa, da je prekršek dejanje, ki pomeni kršitev zakona, uredbe vlade, odloka samoupravne, lokalne skupnosti, ki je kot tako določeno kot prekršek in je zanj predpisana sankcija za prekršek, je potrebno v zakonu določiti, kakšna kršitev zakona je prekršek in tudi predpisati ustrezno sankcijo.

Predlog spremenjenega člena določa vrste kršitev zakona, ki so prekršek, določi sankcijo ter opredeli zavezance. Člen določa tudi uskladitev glob z Zakonom o uvedbi eura.

K 15. členu

Gre za prehodno določbo, ki se nanaša na novi 12.a člen o opredeli obdobje za imenovanje komisij za nabavno politiko knjižničnega gradiva in za objavo strateških dokumentov nabavne politike knjižničnega gradiva na spletnih straneh knjižnic.

K 16. členu

Za izpolnitev pogoja, vezanega na akreditirani visokošolski študijski program za izpopolnjevanje iz bibliotekarstva (ki je opredeljen v novem 39.b členu), člen določa nosilca in rok priprave vsebinske preнове. Prenova programa je potrebna, ker je trenutno v okviru visokošolskega študija zgolj en program, ki pa je specializiran in je namenjen šolskim knjižničarjem. Obiskujejo ga lahko le učitelji, ki se izpopolnjujejo za dela šolskega knjižničarja.

Člen tudi določa, kaj se upošteva za izpolnjevanje pogojev za vrsto izobrazbe za strokovne knjižničarske delavce v obdobju do vzpostavitve vsebinsko prenovljenega študijskega programa za izpopolnjevanje iz bibliotekarstva.

K 17. členu

Člen določa rok za uskladitev pravilnika o imenovanju v strokovne nazive v knjižnični dejavnosti z novimi določbami zakona.

K 18. členu

Člen določa rok za pripravo pravilnika o bibliotekarskem izpitu in določa, da spremenjeni pogoji ne veljajo za strokovne delavce, ki so pogoje za strokovne delavce izpolnili po prejšnjih predpisih.

K 19. členu

Kljub načrtovani spremembi sestave in imenovanja članov Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost, imenovani člani sveta nadaljujejo delo do izteka svojega mandata.

K 20. členu

Zaradi črtanja določb, povezanih z dovoljenjem za vzajemno katalogizacijo, z uveljavitvijo zakona preneha veljavnost Pravilnika o izdaji dovoljenja za vzajemno katalogizacijo.

K 21. členu

Člen določa začetek veljavnosti zakona, ki je petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

IV. BESEDILO ČLENOV, KI SE SPREMINJAJO

9. člen

(zveze knjižnic)

Knjižnice se lahko povezujejo v zveze, ki so koordinativna telesa in predstavljajo ter zastopajo interese, ki so povezani z njihovim razvojem.

12. člen

(izločanje knjižničnega gradiva)

Knjižnica izloča knjižnično gradivo v skladu s strokovnimi navodili, ki jih sprejme nacionalna knjižnica.

15. člen

(zbiranje podatkov)

Knjižnice imajo za potrebe svojega dela in za zavarovanje gradiva pravico, da v skladu s predpisi o varstvu osebnih podatkov zbirajo in obdelujejo naslednje osebne podatke svojih uporabnikov: ime in priimek, datum in kraj rojstva, naslov stalnega in začasnega bivališča, izobrazba, zaposlitev ali šola.

Osebni podatki iz prejšnjega odstavka se zbršejo eno leto po izpolnitvi namena, zaradi katerega so bili zbrani.

17. člen

(imenovanje in razrešitev direktorja oziroma direktorice splošne knjižnice)

Direktorja oziroma direktorico splošne knjižnice (v nadaljnjem besedilu: direktor) imenuje svet splošne knjižnice (v nadaljnjem besedilu: svet) na podlagi javnega razpisa.

Mandat direktorja traja pet let.

Za direktorja je lahko imenovan, kdor izpolnjuje pogoje, ki so določeni z aktom o ustanovitvi.

Svet si mora pred imenovanjem ali razrešitvijo direktorja pridobiti soglasje občin ustanoviteljic, ki imajo v lasti več kot polovico soustanoviteljskega deleža in mnenje občin, ki so na splošno knjižnico s pogodbo prenesle opravljanje te dejavnosti, ter mnenje strokovnih delavcev knjižnice.

Strokovni delavci knjižnice o mnenju glasujejo tajno.

Soglasja in mnenja iz četrtega odstavka se nanašajo na kandidata oziroma kandidatko za direktorja, ki ga predlaga svet knjižnice izmed tistih prijavljenih, ki izpolnjujejo pogoje.

Če občine ustanoviteljice ali pogodbenice in strokovni delavci iz četrtega odstavka tega člena ne odgovorijo v roku 60 dni, se šteje, da so bila soglasja podana oziroma mnenja pozitivna.

Po pridobitvi soglasij in mnenj svet imenuje direktorja z večino glasov vseh članov sveta.

Podrobnejše določbe v zvezi z imenovanjem oziroma razrešitvijo direktorja določi ustanovitveni akt splošne knjižnice.

Direktorja razreši svet na način in po postopku, ki je določen za direktorja javnega zavoda.

39. člen

(bibliotekarski izpit)

Strokovni delavci knjižnic, ki izvajajo javno službo, morajo imeti predpisano vrsto in stopnjo izobrazbe ter opravljen bibliotekarski izpit.

Oseba, ki se zaposli kot strokovni delavec knjižnice in nima opravljenega bibliotekarskega izpita, ga mora opraviti najkasneje v dveh letih.

Oseba, ki se prvič zaposli kot strokovni delavec knjižnice in nima opravljenega bibliotekarskega izpita, se usposablja za samostojno opravljanje dela, ki se konča z opravljanjem bibliotekarskega izpita, kot pripravnik.

Področno pristojni minister predpiše podrobnejše določbe o vrsti in stopnji izobrazbe.

Minister, pristojen za kulturo, v soglasju z ministrom, pristojnim za šolstvo in znanost, s pravilnikom določi podrobnejše določbe o bibliotekarskem izpitu. Določila pravilnika morajo upoštevati bibliotekarska znanja, verificirana v že opravljenih strokovnih izpitih na drugih področjih.

Strokovni delavci pridobivajo strokovne nazive v skladu s pravilnikom, ki ga sprejme minister, pristojen za kulturo, v soglasju z ministrom, pristojnim za šolstvo in znanost. Določila pravilnika morajo smiselno upoštevati strokovne nazive, ki veljajo na drugih področjih.

42. člen

(dovoljenje za vzajemno katalogizacijo)

Strokovni delavci knjižnic, ki so vključene v nacionalni vzajemni bibliografski sistem, lahko sodelujejo v procesu vzajemne katalogizacije in kreirajo bibliografske zapise za vzajemno bazo podatkov, če imajo dovoljenje za vzajemno katalogizacijo, ki ga izda knjižnični informacijski servis v soglasju z nacionalno knjižnico.

Dovoljenje iz prejšnjega odstavka se izda, če ima kandidat opravljen bibliotekarski izpit in opravljeno dodatno usposabljanje s področja vzajemne katalogizacije, s preizkusom znanja.

Vsebino, pogoje in način izdaje dovoljenja iz prvega odstavka tega člena določi s pravilnikom minister, pristojen za znanost, v soglasju z ministrom, pristojnim za kulturo.

43. člen

(možnost pritožbe)

Zoper izdajo dovoljenja iz prejšnjega člena je dovoljena pritožba na pristojno ministrstvo iz 58. člena tega zakona, zoper odločbo iz 36. člena tega zakona pa na Vlado Republike Slovenije. Pri odločanju o pritožbah se uporablja zakon, ki ureja splošni upravni postopek.

46. člen

(organ upravljanja knjižničnega informacijskega servisa)

Knjižnični informacijski servis, ki je javni zavod, ima organ upravljanja, ki je sestavljen iz devetih članov, ki jih imenuje in razrešuje Vlada Republike Slovenije. Od tega imenuje:

- dva na predlog za knjižnice pristojnih ministrstev,
- enega na predlog univerz,
- enega na predlog nacionalne knjižnice,
- enega na predlog splošnih knjižnic,
- enega na predlog šolskih knjižnic,
- enega na predlog specialnih knjižnic,
- enega na predlog ministrstva, pristojnega za informacijsko družbo,
- enega na predlog zaposlenih.

Mandat članov organa upravljanja knjižničnega informacijskega servisa traja štiri leta.

Če javni zavod opravlja tudi druge dejavnosti kot javno službo, se število članov poveča skladno z obsegom teh dejavnosti in vrsto uporabnikov.

Podrobnejše določbe o nalogah, sestavi in delovanju organa upravljanja določi ustanovitveni akt javnega zavoda, ki izvaja naloge knjižničnega informacijskega servisa.

48. člen

(Nacionalni svet za knjižnično dejavnost)

Za odločanje o strokovnih zadevah na področju knjižnične dejavnosti ustanovi Vlada Republike Slovenije Nacionalni svet za knjižnično dejavnost kot strokovno-posvetovalno telo.

Predsednik in člani sveta so priznani strokovnjaki s področja knjižnične dejavnosti, ki jih imenuje Vlada Republike Slovenije za dobo petih let in so lahko ponovno imenovani.

Za posamezna področja svojega delovanja lahko svet oblikuje komisije, ekspertne skupine in druga delovna telesa.

Organizacija in način delovanja sveta se uredita v poslovniku, ki ga sprejme svet z večino glasov.

Administrativna in tehnična dela za svet opravlja ministrstvo, pristojno za kulturo.

49. člen

(sestava Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost)

Nacionalni svet za knjižnično dejavnost je sestavljen iz članov, ki jih imenuje Vlada Republike Slovenije, in to:

- tri na predlog za knjižnice pristojnih ministrstev;
- enega na predlog nacionalne knjižnice,
- po enega na predlog vsake od univerz,
- enega na predlog knjižničnega informacijskega servisa,
- enega na predlog strokovnih združenj dokumentalistov in informatikov,
- enega na predlog visokošolskih organizacij za bibliotekarstvo,
- enega na predlog Kulturniške zbornice Slovenije,
- enega na predlog splošnih knjižnic.

Podrobnejše določbe o nalogah, sestavi in delovanju sveta določi vlada s sklepom o ustanovitvi Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost.

52. člen

(financiranje javne službe iz javnih sredstev)

Sredstva za izvajanje javne službe knjižnice, ki je javni zavod, zagotavlja ustanovitelj oziroma soustanovitelji in drugi pogodbeni partnerji na podlagi pogodbe ter na osnovi programa dela in finančnega načrta, pripravljenih skladno s pogoji iz 36. člena tega zakona, h katerima so podali ustanovitelj oziroma soustanovitelji in pogodbeni partnerji soglasje.

Knjižnice, ki so del javno financiranih organizacij, pridobivajo sredstva na osnovi pravilnika iz 36. člena tega zakona na način, ki velja za te organizacije.

Nacionalna knjižnica in knjižnični informacijski servis pridobita javna sredstva od ustanovitelja s pogodbo na osnovi njunih programov dela in finančnih načrtov, h katerim da soglasje Vlada RS. V programu se določijo vrste in obseg storitev, ki se financirajo v okviru javne službe.

Knjižnica ali knjižnični informacijski servis, ki ni javni zavod, pridobi javna sredstva za izvajanje javne službe od države ali občine na podlagi koncesijske pogodbe.

Posamezni projekti se financirajo na podlagi javnih razpisov.

63. člen (ukrepi inšpektorja)

Inšpektor ima v primeru, da ugotovi kršitev predpisov, katerih izvajanje nadzoruje, pravico in dolžnost:

- odrediti začasno prepoved izvajanja knjižničnih storitev, za katere izvajalec nima odločbe iz 36. člena tega zakona oziroma če splošna knjižnica ni vpisana v sodni register,
- odrediti odpravo pomanjkljivosti v poslovanju knjižnice v roku, ki ga določi,
- predlagati uvedbo postopka zaradi storitve prekrška.

65. člen (prekrški)

Z denarno kaznijo od 100.000 do 300.000 tolarjev se kaznuje za prekršek odgovorna oseba knjižnice:

1. če krši pravico uporabnika do brezplačnih osnovnih storitev (8. člen),
2. če začne z izvajanjem knjižnične dejavnosti brez pravnomočne odločbe o izpolnjevanju pogojev za izvajanje te dejavnosti oziroma pred vpisom v sodni register (zadnji odstavek 36. člena).